

הרב יצחק גינזבורג

מה זאת אהבה

מערכות יחסים
באור הקבלה והחסידות

עיבוד ועריכה | ניר מנוסי

מהדורה שלישית מתוקנת

הקדמה

אהבה היא הנושא המדובר ביותר בעולם, אבל גם זה שהדיבור עליו הוא הקשה ביותר. דיבור ישיר אודות אהבה כמעט תמיד מועד על עצמו וכושל, או שנמלט לקלישאות שאינן מבטאות אותה כלל.

הסיבה לקושי היא שהאהבה היא סוד, וסוד הוא דבר חמקמק: אם שומרים עליו איש אינו נהנה ממנו והוא הופך לחסר ערך, ואם מגלים אותו הוא חדל להיות סוד. על מנת להצליח לדבר על אהבה יש להשתמש בשפה מיוחדת, שפת סוד.

ליהדות יש שפת סוד. היא מסתתרת בתורת הסוד שלה, הקבלה והחסידות, המכונה גם פנימיות התורה. פנימיות התורה מכילה אוצר של מושגים דקים ועמוקים באמצעותם אפשר לדבר על נושאים כמו אהבה בדרך רעננה, מבלי לחוש כי היא חומקת כל העת מבין האצבעות.

בחוברת שלפניכם שלושה מאמרים, שכל אחד מהם נוגע בפן חשוב אחר בזוגיות ומנסה להאיר

אותו באמצעות רעיונות השאובים מפנימיות התורה.

המאמר הראשון, **פנים בפנים**, עוסק בשני הסוגים הבסיסיים ביותר של מערכות יחסים לפי הקבלה: יחס שלילי המכונה "אחור באחור" ויחס חיובי המכונה "פנים בפנים". הוא מתאר כיצד מתבטאים שני סוגי יחסים אלו בחיי הזוגיות, וכיצד ניתן לכוון את הקשר אל היחס החיובי והמתוקן.

המאמר השני, **התקדשות**, עוסק בפעולת הקידושין המהווה חלק עיקרי מטקס החתונה היהודי. הוא מבאר את מושג הקידושין לעומקו, מסביר באיזה אופן מקדש האיש את האשה ובאיזה אופן האשה את האיש, ומראה כיצד ההתקדשות ההדדית ממשיכה לאורך כל חיי הזוגיות.

המאמר השלישי והאחרון, **לדעת לגעת**, מתייחס לפן האינטימי של חיי הזוגיות. הוא מבקש לעמוד על איכויותיו של המגע הרגיש והמתוקן, ובוחן את מקום המגע במכלול החיים הזוגיים.

א

פנים בפנים

התלמוד מביא פירוש מיוחד לסיפור בריאתם של אדם וחווה. מהקריאה הרגילה מצטייר שבתחילה נברא אדם לבדו, ואז ה' נטל את אחת מצלעותיו ובנה ממנה את חווה. אך לפי חז"ל, אדם הראשון לא נברא זכר, אלא "דו-פרצופין": יצור דו-פני שהיה מורכב מזכר ונקבה הדבוקים בגבם. נטילת הצלע לפי פירוש זה אינה מתייחסת לצלעות החזה אלא לצלע במובן הגיאומטרי – צד אחד משני צדדיו של אדם הראשון (אכן, לכל אורך שאר התנ"ך מופיעה המלה צלע רק במובן של צד, כמו "צלע המשכן"). לקחת הצלע היתה נסירתו של אדם הראשון לשניים על מנת לאפשר לאיש ולאשה להפנות מבטם זה אל זה ולהפגש מחדש, הפעם פנים מול פנים.

מדרש זה צופן בתוכו שיעור עמוק לגבי מהותן ואופן תיקונן של מערכות יחסים. שני סוגי החיבור המוצגים במדרש – חיבור אחור באחור וחיבור פנים בפנים – מייצגים בקבלה את שני

אופני ההתקשרות הנפשית הבסיסיים בין בני אדם: קשר חיצוני ומנוכר וקשר פנימי ורגיש. הקשר הזוגי בין אדם וחווה היה מערכת היחסים הראשונה בעולם, השורש לכל יחסי האנוש בכלל. אפשר לומר שמאז, משימתה הגדולה של האנושות היא הפיכת יחסי האנוש שלנו מקשרי אחר באחר לקשרי פנים בפנים: מעבר מניכור להיכרות (שתי מלים הנובעות מאותו שורש, נ.כ.ר.). וכפי שמערכות היחסים כולן ראשיתן ביחסי האיש והאשה, כך גם תיקון יחסי האנוש מתחיל משיפור הקשר הזוגי שלנו.

מַאֲחֹרֹת לַפְּנִימִיּוֹת

מה הם בדיוק שני סוגי הקשרים הללו ומה הן הדרכים לעבור מהאחד לשני?

בפשטות, אחר באחר הוא מצב בו לא רואים את בן הזוג. כאשר אנו ניצבים בגבנו לבן הזוג אנו בהחלט רואים הרבה דברים: נוף רחב ועשיר פרוש לנגד עינינו, השקפת עולם שלמה שאנו

מזדהים עמה ושקועים בה. אך בן הזוג נמצא מחוץ לשדה ראייתנו. הוא נמצא בדיוק מאחורינו, אל מול השקפת העולם שלו – שגם היא רחבה ועשירה וגם היא לא כוללת אותנו. מהו אם כן המעבר ממצב של אחור באחור למצב של פנים בפנים? מדובר בהעתקת המבט מהשקפת העולם המוכרת לנו ותהליך 'הסתובבות' עד לאימוץ נקודת המבט של בן הזוג. כאשר שני בני הזוג עושים זאת הם מוצאים עצמם ניצבים בעמדה הפוכה מכפי שהיו בהתחלה וחוזים בכך זוגם על רקע נופו שלו.

תהליך זה הינו הרמה הראשונית ביותר של המעבר מקשר של אחור באחור לקשר של פנים בפנים – מהפך שִׁכְלִי ממצב בו אנו שבויים בהשקפת עולמנו למצב בו אנו מכילים נקודת מבט נוספת. אולם בהחלט יתכן מצב בו אף כי ברמת השכל מצליחים בני הזוג לראות עין בעין הם עדיין שרויים בקשר של אחור באחור מבחינה רגשית. במישור הרגשי יחסי אחור באחור הם

מצב בו כל אחד מבני הזוג שקוע בתועלת ובהנאה שהוא מפיק מהקשר עם בן זוגו, ורואה את חובותיו כלפי בן הזוג כמין כורח הנלווה לקשר, אילוץ שעליו לשאת אותו. קשר רגשי של אחור באחור גרוע עוד יותר מאי-התאמה בהשקפות העולם, שכן הוא מבטא אטימות גדולה יותר – אטימות של הלב שנועד להרגיש את זולתו. בקשר רגשי של פנים בפנים, לעומת זאת, בני הזוג מניחים בצד את העדפותיהם וציפיותיהם הפרטיות ומקדישים עצמם לנתינה אמיתית זה לזה.

מאפיין נוסף של יחסי אחור באחור הוא שכל אחד מבני הזוג מושך את הקשר לכיוון אחר. מכיון שלנגד עיני כל צד עומדים צרכיו שלו ולא צרכי בן-זוגו, הוא באופן טבעי שואף להשיגם, גם אם משמעות הדבר הינה התרחקות מבן הזוג. דרך פשוטה לבחון אם זוגיות מתנהלת באופן של פנים בפנים או אחור באחור היא לבדוק אם שאיפות החיים של בני הזוג מובילות לאותו כיוון או

לכיוונים שונים. שאיפה לכיוונים הפוכים ועצמאיים מאיימת לקרוע את בני הזוג זה מזה.

סיפור הנסירה מלמד אותנו מה סוד התיקון למצב זה. קודם כל, מהסיפור משתמע כי שאיפות מנוגדות הן, לפחות במידה מסוימת, מצב הפתיחה הטבעי של כל מערכות היחסים. שנית, עולה ממנו כי אכן יש צורך לחולל הפרדה לשם יצירת חיבור גבוה יותר, אולם דבר זה לא צריך להיעשות בצורת התרחקות קורעת לב אלא באמצעות 'ניתוח' הפרדה עדין ורגיש, שברור שכל יעודו הוא שיפור הקשר וכינונו מחדש על מצע טוב יותר (כפי שעושה הקב"ה בלוקחו את הצלע – ניתוח בהרדמה בלי כאבים). כלומר, אין צורך בפרידה בפועל, רק בהכרה הדדית במצבו ושאיפותיו המיוחדים של כל אחד שעל בסיסה ניתן לגבש יעדים משותפים.

דרך נוספת להבין את יחסי האחור באחור היא לא לחשוב על בני הזוג כעומדים בגבם זה לזה, אלא דוקא על מצב בו הם מסתכלים זה בזה – אבל

רואים רק את הגב. לעתים קרובות אנשים מסוגלים להביט אחד בשני ארוכות אולם כלל לא לראות זה את זה. הסיבה היא שהם אינם באמת מסתכלים בפנים האישיות והמיוחדות של בן זוגם אלא כביכול ב'עורף' שלו בלבד. בניגוד לתוי הפנים, שאצל כל אחד ואחת הם מיוחדים ושונים, העורף זהה אצל כל בני האדם. בזמן שהפנים משקפות את האני הפנימי שלנו, מן האחור אנחנו נראים כמישהו אחר וזר. עמדה נפשית של אחור באחור היא איפוא עמדה שאינה מתעניינת בפרטי האופי המיוחדים של בן הזוג אלא מתייחסת אליו כאל כל אדם, לפי ה'כללים' שנדמה שמערכת יחסים מתוקנת אמורה לציית להם. הרואה את אחורי בן זוגו, למשל, לא יקנה לו מתנה לפי טעמו-שלו אלא לפי מה שנתפס בחברה כמקובל. המעבר ליחס פנים בפנים הוא אם כן פיתוח התעניינות בפניו-פנימיותו של בן הזוג והיכרות עם פרטי אישיותו המיוחדים.

לבסוף, ניתן לאפיין את ההבדל בין יחסי אחור באחור ליחסי פנים בפנים כקשור ביחס בין הזוגיות לסביבה החיצונית. עמידת אחור באחור אינה מסתכלת פנימה אל מצבה האמיתי של הזוגיות אלא החוצה, אל החברה הסובבת. פירוש הדבר הוא שבמקום להיות עסוקים זה בזו, מפנים בני הזוג את מבטם אל החברה ומוטרדים מהשאלה כיצד זוגיותם נתפסת בעיניה. במצב זה, עצם תפיסת בן הזוג נעשית דרך המסך המעוות של 'דעת הקהל' וממילא אין רואים את פניו האמיתיות כלל. בהקשר זה, המעבר ליחסי פנים בפנים פירושו הסחת הדעת מהאופן בו אנו נתפסים מבחוץ, והתמקדות בבן הזוג, צרכיו ומצוקותיו.

אפיונים אלו מעניקים לנו מעט רושם אודות עוצמתו של דימוי הנסירה והחיבור של אדם וחוה. ניתן ללמוד ממנו דברים רבים אודות התהליך שכל מערכת יחסים צריכה לעבור בטרם תיקרא קשר של פנים בפנים.

ניגש כעת לבחון כמה מהעצות וכלים שהתורה מציעה לגבי האופן בו ניתן לעבור מדפוס הקשר השלילי לדפוס החיובי.

מצא או מוצא?

בתלמוד מסופר על מנהג חתונות מפתיע שרווח בארץ ישראל בימי קדם: תחת החופה, רגע לפני החתונה, היו מציבים בפני החתן את השאלה הקצרה, "מצא או מוצא?"

מה פירוש השאלה? המלים 'מצא' ו'מוצא' רומזות לשני ביטויים מהתנ"ך העוסקים בדמות האשה: "מצא אשה מצא טוב" (משלי יח, כב), ו"ומוצא אני מר ממות את האשה" (קהלת ז, כו).

אאוף! מה פשר השאלה העוקצת הזאת, ועוד ברגע החתונה עצמה? האם ניסו המחתנים להתעלל בחתן ולשאול אותו, 'נו, מה הגרלת? אשה טובה או אשה רעה?' מובן שלא. למנהגים כאלו היו טעמים עמוקים, ותמיד הם חתרו לטוב. הצבת השאלה מול החתן ברגע החתונה פירושה

כי הדבר תלוי בו. ביכולתו לבחור באיזה אופן הוא ימצא את אשתו, ובכך תלויה השאלה אם חייו עמה יהיו טובים או רעים. המחתנים כמו אמרו לו, 'עכשיו, ברגע החתונה, זהו זמן ההכרעה: האם אתה בוחר להגשים את הפסוק הטוב או את הפסוק הרע'?

כמו הרבה מימרות ואגדות בתלמוד, סיפור זה הוא בבחינת מועט המחזיק את המרובה. על מנת לעמוד על מלוא תוכנו עלינו להתבונן לעומק בשני הפסוקים שהשאלה לחתן מאזכרת. הצבתם בפני החתן פירושה שבהם מסתתרים הרמזים שיוכלו לסייע לו לעשות את הבחירה הנכונה.

הדבר הראשון הניכר למעיין בפרטי הפסוקים הוא העובדה שבפסוק "מצא אשה מצא טוב" הפועל מ.צ.א הוא בלשון עבר, ואילו בפסוק "ומוצא אני מר ממות את האשה" הוא בלשון הווה. במציאה הרעה, כך נדמה, המוצא חי את הרגע. הוא מוצא את בן זוגו עכשיו, לא בעבר ולא בעתיד. אין הוא זוכר את הרגעים הטובים שהיו ולא את גלי

העליה והירידה של הקשר. כאשר אחד הצדדים שקוע כל-כך בחוויה ובמצב הרוח החולפים של ההווה, מובטח לו כי יתפוס את החיים עם בן זוגו כמרים ממוות (ולמה יותר מהמוות? כי המוות הוא סוג של סוף, אבל חיי נישואין אומללים נדמים כנמשכים לנצח...).

לפי האמור כאן יוצא כי המציאה הטובה קשורה בעבר. מה פירוש? האם העבר בהכרח טוב יותר מההווה? ובכן, את רעיון העבר כאן אין להבין כתקופה הראשונה של מערכת היחסים, אלא כחיבור הקדמוני של נשמות בני הזוג בטרם ירדו לעולם. לפי הקבלה, לזוג נשוי יש שורש נשמה משותף שכביכול קדם להיכרותם והולדתם. שורש זה אינו בהכרח ניכר מהרגע הראשון אלא הולך ונחשף ככל שהקשר נבנה ומעמיק. המציאה הטובה נושאת עיניה תמיד אל שורש קדום זה, זוכרת שהוא שם גם כשאין רואים אותו, וגם אם כרגע יש משבר או ריחוק. הסתכלות כזו

מאפשרת להתעלות מעל טלטלות ההווה ולצאת מהן בשלום.

כעת נשים לב להבדל מעניין נוסף בין הפסוקים. בפסוק "מצא אשה מצא טוב" הפועל 'מצא' ומושאו 'אשה' צמודים: "מצא אשה". בפסוק "ומוצא אני מר ממות את האשה", לעומת זאת, הפועל והמושא מנותקים ומרוחקים, נחים בשני קצוות הביטוי. המלה הצמודה לפועל המציאה היא דוקא "אני". במלים אחרות, ניתן לקרוא את תחילת הפסוק כאילו ה"אני" הוא בעצם מושא המציאה: "מוצא אני" פירושו מוצא את עצמי. יוצא כי שני הפסוקים שלפנינו הם למעשה איור ליחסי אחור באחור ופנים בפנים. "מצא אשה" הוא יחס של פנים בפנים בו אנו רואים את בן הזוג כמות שהוא, ו"מוצא אני" הוא יחס של אחור באחור בו כל אחד רואה רק את עצמו. כאשר שאלו את החתן בחופה "מצא או מוצא" ניסו ללמד אותו אודות יחסי הפנים בפנים והאחור

באחור, ולעמתו עם האתגר הגדול של חיי
הנישואין – הפניית המבט אל בן הזוג.

דבר זה מאפשר לנתח לעומק יותר את ההבדל בין
שני סוגי היחסים: ביחסי פנים בפנים האדם
מחפש את בן הזוג על שונותו וייחודו; ביחסי
אחור באחור לעומת זאת, אין הוא מעוניין אלא
בעצמו – האגו שלו הוא ה'פילטר' דרכו הוא
רואה את הזולת. כאשר המפגש עם הזולת נעשה
דרך ה"אני" החיים עמו הם מקור לאכזבות
ומרמור בלתי-פוסקים, וממילא הוא נתפס כ"מר
ממות". לעומת זאת, כאשר מתעניינים בבן הזוג
עצמו ללא שיפוטים אנוכיים בהכרח מוצאים בו
טוב (הכפילות "מצא אשה מצא טוב" אף מרמזת
כי ישנן בדרך זו שתי מציאות בזו אחר זו – קודם
כל מציאת הזולת כמות שהוא, ובעקבותיה
מציאה שניה ומפתיעה של טוב הגנוז בו).

השאלה "מצא או מוצא" הוצבה כאמור בפני
החתן דוקא. הסיבה היא שבדרך כלל לגבר יש
נטיה גדולה יותר לשקוע להווייה אנוכית של

"מוצא אני", ולכן הוא צריך יותר עבודה כדי לצאת מעצמו, להתחשב בזוגתו ולדעת לוותר לה. אף כי דבר זה תקף היום בדיוק כמו בעבר, אין ספק שבדורנו – בו ערך המימוש העצמי האנוכי הפך לנחלת הכל – נעשתה משימת הבחירה הזו רלוונטית גם לגבי האשה.

יראים, ישרים, נביאים

שיעור עמוק לגבי הצעדים הנדרשים כדי לעבור מיחסי אחור באחור ליחסי פנים בפנים מסתתר בדרשה נוספת של חז"ל:

בראשונה היה הסוד ליראיו, שנאמר "סוד ה' ליראיו" (תהלים כה, יד). חזר ונתנו לישרים, שנאמר "ואת ישרים סודו" (משלי ג, לב). חזר ונתנו לנביאים, שנאמר "כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים" (עמוס

ג, ז).

על פניה אין הדרשה קשורה לענייננו אלא עוסקת בשאלה מי ראוי להתגלות סוד ה'. חז"ל מראים כי לאורך ההיסטוריה השתנו הקריטריונים לפיהם

בחר ה' למי לגלות את סודו, וכנהוג מייסדים את דבריהם על פסוקים שונים בכתובים. אך כמו במקומות רבים בתורה, קשרים פנימיים שוררים גם בין נושאים הנדמים רחוקים זה מזה, ומתחת לפני השטח מסתתר במדרש שלפנינו שיעור עמוק אודות מערכות יחסים זוגיות.

כפי שניתן לראות, המדרש מצביע על שלושה שלבים בהשתלשלות גילוי הסוד: יראים, ישרים, נביאים. אם נתבונן בראשי התבות של שלושת הביטויים נגלה כי הם יוצרים את המלה יין. עובדה זו מתחברת באופן יפהפה לעניין גילוי הסוד: המלה יין שווה בגימטריה סוד, וכידוע אם "נכנס יין יצא סוד". כאן מתגלה הרמז הראשון לקשר בין המדרש לבין נושא האהבה. שכן מהו הסוד העיקרי שהיין מגלה אם לא רגש האהבה הטמון באדם? האהבה היא כמו סוד אלוקי הצפון בתוכנו, שבכחו של היין להוציאו לאור.

אם האהבה היא סוד אלוקי הרי שגם האוהבים צריכים להתמלא ביי"ן כדי לגלותו – להפנים את

מידות היראים, הישרים והנביאים. ניתן איפוא לראות בשלושה מושגים אלו שלבים בהתקדמות היחסים אל עבר גילוי סוד האהבה – מסלול הסתובבות בן שלושה צעדים מיחסי אחור באחור ליחסי פנים בפנים.

נפתח בשלב הראשון, יראים. רגש היראה מוגדר כהופכו של רגש האהבה. מדוע אם כן אומר המהלך שלפנינו שהצעד הראשון בכינון יחסי אהבה מתוקנים צריך להיות של יראה? ובכן, יותר משנכון לראות את היראה כהפך האהבה, נכון לראותה כיסוד המשלים שלה. רגש היראה הוא מה שמעניק לאהבה רצינות, מה שמבדיל בין התאהבות שטחית וחולפת לבין אהבה נאמנה ומתמדת. היראה הנדרשת בזוגיות היא כפולה: ברובד ראשוני מדובר ביראה פשוטה כלפי בן הזוג – יחס שאינו מקבלו כמובן מאליו, הזוכר לכבדו תמיד, והחושש מאובדן הקשר עמו; ברובד גבוה יותר מדובר ביראה משותפת של בני הזוג כלפי מקורם העליון – מי שברא אותם, גלגל את

היכרותם וכעת מבקש לשכון ביניהם. היראה אינה פוגמת באהבה אלא בדיוק להפך – היא מגוננת עליה, מכבדת אותה ומְלַבֶּה אותה. היא מוסיפה ליחסים מימד של זהירות ורגישות שקשר המושתת על אהבה בלבד עשוי לאבד.

הפסוק המלא עליו נשען המדרש בנוגע לגילוי סוד ה' ליראים הינו "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". רגש היראה קשור במושג הברית. היות ה'יראים' השלב הראשון בגילוי סוד האהבה פירושו שהצעד הראשון לקראת יחסי הפנים בפנים הוא הנכונות לכרות ברית – להבטיח אמונים לבן הזוג. רבים סוברים כי כריתת הברית הינה שיאה של ההתקרבות, אולם למעשה ההפך הוא הנכון. לא ניתן להכיר מישוהו באמת לפני שהוכיח כי כוונותיו רציניות והסכים לקחת עליהן אחריות. פעולת ההתחייבות ההדדית נדמית כמעשה חיצוני גרידא, אך בזכותה מתאפשרת רקימת האמון ההדדי – שהוא לב לבו של החיבור הזוגי. מובן שנצרכת היכרות עם בן הזוג ובטחון

בו בטרם ניתן להחליט אם לבוא עמו בברית הנישואין; אך לפני הנכונות לכרות ברית, כל מלות האהבה, המחוות ואפילו הרגשות הינם במובן עמוק 'ללא כיסוי' ועשויים לשמש מסכות מסוות. שבועת האמונים היא ההצהרה כי אנחנו פה ברצינות ומוכנים לחתום על כך – מבחן המגלה את פנינו האמיתיים.

כריתת הברית היא גילוי הפנים הראשוני, אולם כנודע אין היא מחוסנת מפני נפילה להסתתרויות ומשחקי מחבואים – גוונים של יחסי אהור באהור המתגנבים גם לקשרים שנוסדו על מחויבות. על מנת להמנע ממשחקים אלו על בני הזוג להוסיף את הקומה הבאה, מדרגת הישרים. היושרה היא המפתח ליחסים בריאים, מה שמבטיח שהם לא ידרדרו לשקרים ומסכות. לפני הכל מתבטאת היושרה בדיבור כן ופתוח, שאינו מתחמק, מתחכם או משחיל עקיצות עקיפות בין השורות, אלא פונה אל בן הזוג במישרין, בלי לפגוע, מתוך רצון להשמיע את דברינו ולהאזין לדבריו.

פסוק נודע בקהלת אומר כי "עשה הא-להים את האדם ישר והמה בקשו חשבנות רבים". הפסוק מלמד כי האדם ניחן במידה טבעית ופשוטה של יושר, אלא שדרכו לקלקלה ב"חשבונות". במקרה של מערכות יחסים החשבונות השליליים הרובצים לפתחם של בני הזוג הם ההתחשבנות זה עם זו – השוואת 'זכויות' ואינטרסים בה כל צד מחשב מה הוא מעניק לשני ומה מגיע לו בתמורה. התחשבנויות כאלו הופכות את הקשר למשחק כחות בו כל אחד מבני הזוג שקוע בעצמו ובחישוביו וכך הולך ומתנכר לשני. ההיחלצות מכך נעשית דרך שחזור של היושרה הטבעית הניגשת אל הזולת בנקיות ובפשטות מבלי שהדברים יהיו נגועים באינטרס האישי. מידת היושרה עושה צעד נוסף בהתקרבות אל גילוי סוד הפנים בפנים.

כאשר שני בני הזוג פועלים יחדיו כדי להיות יראים וישרים הם זוכים להגיע למדרגה השלישית ולהפוך למעין נביאים. היראה

והיושרה מִפְּנֹת את פניהם אחד אל השני, סוללות את הדרך בין לבבותיהם ומעניקות להם הצצה זה אל עולמו הפנימי של זה. לפי הרמב"ם, נבואה היא דבר שהאדם יכול להשתלם לקראתו דרך רכישת חכמה ותיקון המידות, אולם עצם קבלת הנבואה אינה תלויה בו אלא 'נאצלת' עליו מלמעלה; באותו אופן, אל המדרגה הגבוהה של מפגש הפנים בפנים ניתן לנוע יותר ויותר, אך היא עצמה מגיעה אלינו בהפתעה, חושפת לפנינו באחת את מלוא יופיין של פני אהובינו. בנוסף, בהתגלות הפלאית החוצה את המרחק האינסופי בין האני והאתה יש גם ניצוץ של התגלות אלוקית. בקשר הפנים בפנים מקיימים בני הזוג את מימרת חז"ל "איש ואשה זכו – שכינה ביניהם": בדומה לנביאים, רוח אלוקית צולחת עליהם ומתחילה לשכון ביניהם.

פנים באחור

מצב הקורה תכופות הוא שרק אחד מבני הזוג מכיר בהיות הקשר בבחינת אחור באחור ומבין שיש לעבור למצב של פנים בפנים, בעוד השני נותר 'קשה עורף'. במצב זה החשש המתעורר בקרב בן הזוג הראשון הוא, במה תועיל פנייתי אל בן זוגי אם הוא עדיין יפנה אלי את גבו? המעבר לקשר של פנים בפנים נדמה כטנגו שרק שניים יכולים לרקוד אותו. מה איפוא לעשות במצב שבו בן הזוג אינו משתף פעולה?

הפניית פנים חד-צדדית מכוונה בקבלה מצב של "פנים באחור". זהו מצב בו צד אחד הסתובב כבר אל השני ומבקש את פניו, אך הלה עדיין שקוע בעצמו ומסב את עורפו. אולם החסידות מסבירה כי כאשר מתעניינים באדם באמת הדבר מוכרח להשפיע עליו, גם אם בהתחלה באופן לא מודע בלבד. המבט החודר והמתמיד בגבו של אדם 'מדגדג' כביכול בעורפו ובסופו של דבר גורם לו להסתובב. מובן שדבר זה דורש מהצד המפנה את

פניו רגישות גבוהה וכן מידה גדולה של אמונה
וסבלנות. עליו להצליח לזהות את פניו של בן
זוגו 'מבעד' אחוריו כביכול, ולהאמין ביחסי
הפנים בפנים שיכולים ועתידים לשרור. דבר זה
מאפשר לו לפתח יחס אישי ומכון אל בן זוגו,
הנותן אמון בטוב ובאמת שבו ומקרין לו אותם.
קרן אור מלטפת זו היא בדיוק מה שמרכך את
קשיות עורפו של בן הזוג ובסופו של דבר מאפשר
לו להפנות את פניו.